

CONCILIUM LATERANENSE IV

a. 1215

Romæ MMVII

Si tratta del Concilio più importante di tutto il Medio Evo, sotto l'aspetto disciplinare, celebrato sotto Papa Innocenzo III. Le *Constitutiones Concilii Lateranensis* emanate in seguito in forma di *Constitutiones* da Papa Innocenzo III vennero raccolte in forma di Collezione dalla scuola di Bologna, che aggiunge al testo una glossa. Si tratta in tutto di ca. 70/71 costituzioni. Ciò prova come le *Constitutiones* cominciassero a costituire materia di insegnamento così come già lo erano le *Collectiones*. L'edizione critica è reperibile in A. Garcia Y Garcia, coll. M. J. C., serie A, vol. II, Città del Vaticano 1981.

La *Compilatio Quarta* venne composta da Johannes Teutonico nel 1216 e riassume sia i documenti del concilio Lateranense IV che le Lettere Decretali per il periodo che va dal 1209 al 1215. Si tratta di una collezione privata e sistematica fatta sul modello della *Compilatio Prima*. Essa divenne così il testo base per l'insegnamento sostituendo le *Constitutiones*. Nel 1216 anche Maestro Tancredo procede ad un ulteriore aggiornamento dei documenti pontifici emanati a partire dal 1216, nasce così la *Compilatio Quinta*.

Schema per la citazione delle *Compilationes*:

- X indica la *compilatio* (ex. gr. X1 = *Compilatio Prima*);
- segue il titolo (ex. gr. 1. 3. 2., (Libr.) (Titol.) (capitol.));
- segue l'*incipit* del capitolo.

Fontes: *Conciliarum Oecumenicorum Decreta*, curantibus J. Alberigo, J. A. Dossetti, P. P. Joannou, C. Leonardi, P. Prodi, consultante H. Jedin, 1973, 230-271.

Questo documento è stato realizzato con la massima cura per lo studio avanzato nel campo del diritto canonico.

È importante ricordare tuttavia che nelle ricerche di maggiore importanza è sempre opportuno un accurato confronto preliminare con i testi originali.

Nell'eventualità che troviate un errore siete pregati di segnalarlo con precisione inviando un messaggio alla seguente casella di posta elettronica: email@internetsv.info.

This document has been realized with maximum care for the advanced study in canon law.

It is important to remember nevertheless that in the searches of great importance is always opportune an accurate comparison with the original texts.

In the eventuality that a bug is found please sending precise message to the following e-mail: email@internetsv.info.

CONSTITUTIONES

1. De fide catholica

Firmiter credimus et simpliciter confitemur quod unus solus est verus Deus æternus et immensus omnipotens incommutabilis incomprehensibilis et ineffabilis Pater et Filius et Spiritus Sanctus tres quidem personæ sed una essentia substantia seu natura simplex omnino.

Pater a nullo Filius autem a solo Patre ac Spiritus Sanctus ab utroque pariter absque initio semper et fine.

Pater generans Filius nascens et Spiritus Sanctus procedens consubstantiales et coæquales omnipotentes et coæterni unum universorum principium creator omnium invisibilium et visibilium spiritualium et corporalium qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem et corporalem angelicam videlicet et mundanam ac deinde humanam quasi communem ex spiritu et corpore constitutam.

Diabolus enim et dæmones alii a Deo quidem natura creati sunt boni sed ipsi per se facti sunt mali.

Homo vero diaboli suggestionem peccavit.

Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam individua et secundum personales proprietates discreta per Moysen et sanctos prophetas aliosque famulos suos iuxta ordinatissimam dispositionem temporum doctrinam humano generi tribuit salutarem.

Et tandem unigenitus Dei Filius Iesus Christus a tota Trinitate communiter incarnatus ex Maria semper virgine Spiritus Sancti cooperatione conceptus verus homo factus ex anima rationali et humana carne compositus una in duabus naturis personam vitam manifestius demonstravit.

Qui cum secundum divinitatem sit immortalis et impassibilis idem ipse secundum humanitatem factus est passibilis et mortalis quin etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus et mortuus descendit ad inferos resurrexit a mortuis et ascendit in cælum.

Sed descendit in anima resurrexit in carne ascendit que pariter in utroque venturus in fine sæculi iudicare vivos et mortuos et redditurus singulis secundum opera sua tam reprobis quam electis.

Qui omnes cum suis propriis corporibus resurgent quæ nunc gestant ut recipiant secundum merita sua sive bona fuerint sive mala illi cum diabolo pœnam perpetuam et isti cum Christo gloriam sempiternam.

Una vero est fidelium universalis Ecclesia extra quam nullus omnino salvatur in qua idem ipse sacerdos et sacrificium Iesus Christus cuius corpus et sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis et vini veraciter continentur transsubstantiatis pane in corpus et vino in sanguinem potestate divina ut ad perficiendum mysterium unitatis accipiamus ipsi de suo quod accepit ipse de nostro.

Et hoc utique sacramentum nemo potest conficere nisi sacerdos qui fuerit rite ordinatus secundum claves Ecclesiæ quas ipse concessit apostolis et eorum successoribus Iesus Christus.

Sacramentum vero baptismi quod ad invocationem individuae Trinitatis videlicet patris et filii et Spiritus Sancti consecratur in aqua tam parvulis quam adultis in forma Ecclesiæ a quocunque rite collatum proficit ad salutem.

Et si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum per veram pœnitentiam semper potest reparari.

Non solum autem virgines et continentes verum etiam coniugati per fidem rectam et operationem bonam placentes Deo ad æternam merentur beatitudinem pervenire.

2. De errore abbatis Ioachim

Damnamus ergo et reprobamus libellum sive tractatum quem abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de unitate seu essentia Trinitatis appellans ipsum hæreticum et insanum pro eo quod in suis dixit sententiis quoniam quædam summa res est Pater et Filius et Spiritus Sanctus et illa non est generans neque genita nec procedens unde asserit quod ille non tam Trinitatem quam quaternitatem adstruebat in Deo videlicet tres personas et illam communem essentiam quasi quartam manifeste protestans quod nulla res est quæ sit Pater et Filius et Spiritus Sanctus nec est essentia nec substantia nec natura quamvis concedat quod Pater et Filius et Spiritus Sanctus sunt una essentia una substantia una que natura.

Verum unitatem huiusmodi non veram et propriam sed quasi collectivam et similitudinariam esse fatetur quemadmodum dicuntur multi homines unus populus et multi fideles una Ecclesia iuxta illud multitudinis credentium erat cor unum et anima una et qui adhæret Deo unus spiritus est cum illo.

Item qui plantat et qui rigat unus sunt et omnes unum corpus sumus in Christo.

Rursus in libro regum populus meus et populus tuus unum sunt.

Ad hanc autem sententiam adstruendam illud potissimum verbum inducit quod Christus de fidelibus inquit in evangelio volo Pater ut sint unum in nobis sicut et nos unus sumus ut sint consummati in unum.

Non enim ut ait fideles Christi sunt unum id est una quædam res quæ communis sit omnibus hic modo sunt unum id est una Ecclesia propter catholicæ fidei unitatem et tandem unum regnum propter unionem indissolubilis caritatis.

Quemadmodum in canonica Ioannis epistola legitur quia tres sunt qui testimonium dant in cœlo Pater et Verbum et Spiritus Sanctus et hi tres unum sunt.

Statim que subiungit et tres sunt qui testimonium dant in terra spiritus aqua et sanguis et tres unum sunt sicut in codicibus quibusdam invenitur.

Nos autem sacro et universali concilio approbante credimus et confitemur cum Petro quod una quædam summa res est incomprehensibilis quidem et ineffabilis quæ veraciter est Pater et Filius et Spiritus Sanctus tres simul personæ ac sigillatim quælibet earundem et ideo in Deo trinitas est solummodo non quaternitas quia quælibet trium personarum est illa res videlicet substantia essentia sive natura divina quæ sola est universorum principium præter quod aliud inveniri non potest et illa res non est generans neque genita nec procedens sed est Pater qui generat Filius qui gignitur et Spiritus Sanctus qui procedit ut distinctiones sint in personis et unitas in natura.

Licet igitur alius sit Pater alius Filius alius Spiritus Sanctus non tamen aliud sed id quod est Pater est Filius et Spiritus Sanctus idem omnino ut secundum orthodoxam et catholicam fidem consubstantiales esse credantur.

Pater enim ab æterno filium generando suam substantiam ei dedit iuxta quod ipse testatur Pater quod dedit mihi maius est omnibus ac dici non potest quod partem suæ substantiæ illi dederit et partem retinuerit ipse sibi cum substantia patris indivisibilis sit utpote simplex omnino.

Sed nec dici potest quod Pater in filium transtulerit suam substantiam generando quasi sic dederit eam filio quod non retinuerit ipsam sibi alio desiisset esse substantia.

Patet ergo quod sine ulla diminutione Filius nascendo substantiam patris accepit et ita Pater et Filius habent eandem substantiam et sic eadem res est Pater et Filius necnon et Spiritus Sanctus ab utroque procedens.

Cum ergo veritas pro fidelibus suis ad patrem orat volo inquires ut ipsi sint unum in nobis sicut et nos unum sumus hoc nomen unum pro fidelibus quidem accipitur ut intelligatur unio caritatis in gratia pro personis vero divinis ut attendatur identitatis in natura unitas quemadmodum veritas alibi ait estote perfecti sicut et Pater vester cœlestis perfectus est ac si diceret manifestius estote perfecti perfectione gratiæ sicut Pater vester cœlestis perfectus est perfectione naturæ utraque videlicet suo modo quia inter creatorem et creaturam non potest tanta similitudo notari quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda.

Si quis igitur sententiam sive doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præsumserit tamquam hæreticus ab omnibus confutetur.

In nullo tamen per hoc Florensi monasterio cuius ipse Ioachim exstitit institutor volumus derogari quoniam ibi et regularis institutio est et observantia salutaris maxime cum idem Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandaverit Apostolicæ Sedis iudicio approbanda seu etiam corrigenda dictans epistolam cui propria manu subscripsit in qua firmiter confitetur se illam fidem tenere quam Romana tenet Ecclesia quæ cunctorum fidelium disponente Domino mater est et magistra.

Reprobamus etiam et damnamus perversissimum dogma impii Amalrici cuius mentem sic pater mendacii excæcavit ut eius doctrina non tam hæretica censenda sit quam insana.

3. De hæreticis

Excommunicamus et anathemizamus omnem hæresim extollentem se adversus hanc sanctam orthodoxam catholicam fidem quam superius exposuimus condemnantes universos hæreticos quibuscumque nominibus censeantur facies quidem habentes diversas sed caudas adinvicem colligatas quia de vanitate conveniunt in id ipsum.

Damnati vero sæcularibus potestatibus præsentibus aut eorum balivis relinquuntur animadversione debita puniendi clericis prius a suis ordinibus degradatis ita quod bona huiusmodi damnatorum si laici fuerint confiscentur si vero clerici applicentur ecclesiis a quibus stipendia perceperunt.

Qui autem inventi fuerint sola suspitione notabiles nisi iuxta considerationes suspicionis qualitatem que personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint anathematis gladio feriantur et usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint extunc velut hæretici condemnentur.

Moneantur autem et inducantur et si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur sæculares potestates quibuscumque fungantur officiis ut sicut reputari cupiunt et haberi fideles ita pro defensione fidei præsent publice iuramentum quod de terris suæ iurisdictioni subiectis universos hæreticos ab Ecclesia denotatos bona fide pro viribus exterminare studebunt ita quod amodo quodcumque quis fuerit in potestatem sive spiritualem sive temporalem assumptus hoc teneatur capitulum iuramento firmare.

Si vero dominus temporalis requisitus et monitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate per metropolitanum et ceteros comprovinciales episcopos excommunicationis vinculo innodetur.

Et si satisfacere contempserit infra annum significetur hoc summo pontifici ut ex ipse vassallos ab eius fidelitate denunciaret absolutos et terram exponat catholicis occupandam qui eam exterminatis hæreticis sine ulla contradictione possideant et in fidei puritate conservent salvo iure domini principalis dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum nec aliquod impedimentum opponat.

Eadem nihilominus lege servata circa eos qui non habent dominos principales.

Catholici vero qui crucis assumpto caractere ad hæreticorum exterminium se accinxerint illa gaudeant indulgentia illo que sancto privilegio sint muniti quod accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceditur.

Credentes vero præterea receptores defensores et fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere firmiter statuentes ut postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus si satisfacere contempserit infra annum ex ipso iure sit factus infamis nec ad publica officia seu consilia nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium admittatur.

Sit etiam intestabilis ut nec testandi liberam habeat facultatem nec ad hereditatis successionem accedat.

Nullus præterea ipsi super quocumque negotio sed ipse alii respondere cogatur.

Quod si forte iudex exstiterit eius sententia nullam obtineat firmitatem nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur.

Si fuerit advocatus eius patrociniū nullatenus admittatur.

Si tabellio eius instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti sed cum auctore damnato damnentur.

Et in similibus idem præcipimus observari.

Si vero clericus fuerit ab omni officio et beneficio deponatur ut in quo maior est culpa gravior exerceatur vindicta.

Si qui autem tales postquam ab Ecclesia denotati fuerint evitare contempserint excommunicationis sententia usque ad satisfactionem idoneam percellantur.

Sane clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta nec eos christianæ præsumant sepulturæ tradere nec eleemosynas aut oblationes eorum accipiant.

Alioquin suo priventur officio ad quod numquam restituantur absque indulto Sedis Apostolicæ speciali.

Similiter quilibet regulares quibus hoc etiam infligatur ut eorum privilegia illa diœcesi non serventur in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.

Quia vero nonnulli sub specie pietatis virtutem eius iuxta quod ait apostolus abnegantes auctoritatem sibi vendicant prædicandi cum idem apostolus dicat quomodo prædicabunt nisi mittantur omnes qui prohibiti vel non missi præter auctoritatem ab Apostolica Sede vel catholico episcopo loci susceptam publice vel privatim prædicationis officium usurpare præsumpserint excommunicationis vinculo innodentur et nisi quantocius resipuerint alia competenti pœna plectantur.

Adicimus insuper ut quilibet archiepiscopus vel episcopus per se aut per archidiaconum suum vel idoneas personas honestas bis aut saltem semel in anno propriam parochiam in qua fama fuerit hæreticos habitare circumeat et ibi tres vel plures boni testimonii viros vel etiam si expedire videbitur totam viciniam iurare compellat.

Quod si quis ibidem hæreticos sciverit vel aliquos occulta conventicula celebrantes seu a communi conversatione fidelium vita et moribus dissidentes eos episcopo studeat indicare.

Ipsæ autem episcopus ad præsentiam suam convocet accusatos qui nisi se ab obiecto reatu purgaverint vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam canonicè puniantur.

Si qui vero ex eis iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes iurare forte noluerint ex hoc ipso tamquam hæretici reputentur.

Volumus igitur et mandamus et in virtute obedientiæ districte præcipimus ut ad hæc efficaciter exequenda episcopi per diœceses suas diligenter invigilent si canonicam effugere voluerint ultionem.

Si quis enim episcopus super expurgando de sua diœcesi hæreticæ pravitatis fermento negligens fuerit vel remissus cum id certis indiciis apparuerit et ab episcopali officio deponatur et in loco ipsius alter substituatur idoneus qui velit et possit hæreticam confundere pravitatem.

4. De superbia Græcorum contra Latinos

Licet Græcos in diebus nostris ad obedientiam Sedis Apostolicæ revertentes fovere et honorare velimus mores ac ritus eorum quantum cum Domino possumus sustinendo in his tamen illis deferre nec volumus nec debemus quæ periculum generant animarum et ecclesiasticæ derogant honestati.

Postquam enim Græcorum Ecclesia cum quibusdam complicibus ac fautoribus suis ab obedientia Sedis Apostolicæ se subtraxit in tantum Græci cœperunt abominari Latinos quod inter alia quæ in derogationem eorum impie committebant si quando sacerdotes Latini super eorum celebrassent altaria non prius ipsi sacrificare volebant in illis quam ea tamquam per hoc inquinata lavissent.

Baptizatos etiam a Latinis et ipsi Græci rebaptizare ausu temerario præsumebant et adhuc sicut accepimus quidam agere hoc non verentur.

Volentes ergo tantum ab Ecclesia Dei scandalum amovere sacro suadente concilio districte præcipimus ut talia de cætero non præsumant conformantes se tamquam obedientiæ filii sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri suæ ut sit unum ovile et unus pastor.

Si quis autem quid tale præsumserit excommunicationis mucrone percussus ab omni officio et beneficio ecclesiastico deponatur.

5. De dignitate patriarcharum

Antiqua patriarchalium sedium privilegia renovantes sacra universali synodo approbante sancimus ut post Romanam Ecclesiam quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum utpote mater universorum Christi fidelium et magistra constantinopolitana primum Alexandrina secundum Antiochena tertium hierosolymitana quartum locum obtineant servata cuilibet propria dignitate ita quod postquam eorum antistites a Romano pontifice receperint pallium quod est plenitudinis officii pontificalis insigne præstito sibi fidelitatis et obedientiæ iuramento licenter et ipsi suis suffraganeis pallium largiantur recipientes pro se professionem canonicam et pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem.

Dominicæ vero crucis vexillum ante se faciant ubique deferri nisi in urbe Romana et ubicumque Summus Pontifex præsens exstiterit vel eius legatus utens insigniis apostolicæ dignitatis.

In omnibus autem provinciis eorum iurisdictioni subiectis ad eos cum necesse fuerit provocetur salvis appellationibus ad Sedem Apostolicam interpositis quibus est ab omnibus humiliter deferendum.

6. De conciliis provincialibus

Sicut olim a sanctis patribus noscitur institutum metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis provincialia non omittant concilia celebrare in quibus de corrigendis excessibus et moribus reformandis præsertim in clero diligentem habeant cum Dei timore tractatum canonicas regulas et maxime quæ statuta sunt in hoc generali concilio relegentes ut eas faciant observari debitam pœnam transgressoribus infligendo.

Ut autem id valeat efficacius adimpleri per singulas diœceses statuunt idoneas personas providas videlicet et honestas quæ per totum annum simpliciter et de plano absque ulla iurisdictione sollicite investigent quæ correctione vel reformatione sint digna et ea fideliter perferant ad metropolitanum et suffraganeos et alios in concilio subsequenti ut super his et aliis prout utilitati et honestati congruerit provida deliberatione procedant.

Et quæ statuerint faciant observari publicantes ea in episcopalibus synodis annuatim per singulas diœceses celebrandis.

Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere a suis beneficiis et executione officii suspendatur donec per superioris arbitrium eius relaxetur.

7. De correctione excessuum

Irrefragabili constitutione sancimus ut ecclesiarum prælati ad corrigendum subditorum excessus maxime clericorum et reformandum mores prudenter et diligenter intendant ne sanguis eorum de suis manibus requiratur.

Ut autem correctionis et reformationis officium libere valeant exercere decernimus ut executionem ipsarum nulla consuetudo vel appellatio valeat impedire nisi formam excesserint in talibus observandam.

Excessus tamen canonicorum Ecclesiæ cathedralis qui consueverunt corrigi per capitulum per ipsum in illis ecclesiis quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt ad commonitionem et iussionem episcopi corrigantur infra terminum competentem ab episcopo præfigendum.

Alioquin ex episcopus Deum habens præ oculis omni contradictione cessante ipsos prout animarum cura exegerit per censuram ecclesiasticam corrigere non postponat sed et alios eorum excessus corrigere non omittat prout animarum causa requirit debito tamen ordine in omnibus observato.

Cæterum si canonici absque manifesta et rationabili causa maxime in contemptum episcopi cessaverint a divinis episcopus nihilominus si voluerit celebret in Ecclesia cathedrali et metropolitano ad querelam ipsius tamquam super hoc delegatus a nobis taliter eos per censuram ecclesiasticam cognita veritate castiget quod pœnæ metu talia de cetero non præsumant.

Provideant itaque diligenter ecclesiarum prælati ut hoc salutare statutum ad quæstum pecuniæ vel gravamen aliud non convertant sed illud studiose ac fideliter exequantur si canonicam voluerint effugere ultionem quoniam super his Apostolica Sedes auctore Domino attentissime vigilabit.

8. De inquisitionibus

Qualiter et quomodo debeat prælatus procedere ad inquirendum et puniendum subditorum excessus ex auctoritatibus novi et veteris testamenti colligitur evidenter ex quibus postea processerunt canonicæ sanctiones sicut olim aperte distinximus et nunc sacri approbatione concilii confirmamus.

Legitur enim in evangelio quod villicus ille qui diffamatus erat apud dominum suum quasi dissipasset bona ipsius audivit ab illo quid hoc audio de te redde rationem villicationis tuæ iam enim non poteris villicare.

Et in genesi Dominus ait descendam et videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverunt.

Ex quibus auctoritatibus manifeste comprobatur quod non solum cum subditus verum etiam cum prælatus excedit si per clamorem et famam ad aures superioris pervenerit non quidem a malevolis et maledicis sed a providis et honestis nec semel tantum sed sæpe quod clamor innuit et diffamatio manifestat debet coram Ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari.

Et si rei poposcerit qualitas canonica districtio culpam feriat delinquentis non tamquam sit actor et iudex sed quasi deferente fama vel denunciante clamore officii sui debitum exequatur.

Licet autem hoc sit observandum in subditis diligentius tamen observandum est in prælatis qui quasi signum sunt positi ad sagittam.

Et quia non possunt omnibus complacere cum ex officio teneantur non solum arguere sed etiam increpare quin etiam interdum suspendere nonnunquam vero ligare frequenter odium multorum incurrunt et insidias patiuntur.

Ideo sancti patres provide statuerunt ut accusatio prælatorum non facile admittatur ne concussis columnis corruat ædificium nisi diligens adhibeatur cautela per quam non solum falsæ sed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur.

Verum ita voluerunt providere prælatis ne criminarentur iniuste ut tamen caverent ne delinquerent insolenter contra morbum utrumque invenientes congruam medicinam videlicet ut criminalis accusatio quæ ad diminutionem capitis id est degradationem intenditur nisi legitima præcedat inscriptio nullatenus admittatur.

Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus ita ut iam clamor ascendat qui diutius sine scandalo dissimulari non possit vel sine periculo tolerari absque dubitationis scrupulo ad inquirendum et puniendum eius excessus non ex odii fomite sed caritatis procedatur affectu.

Quatenus si fuerit gravis excessus etsi non degradetur ab ordine ab administratione tamen amoveatur omnino quod est secundum evangelicam sententiam a villicatione villicum amoveri qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem.

Debet igitur esse præsens is contra quem facienda est inquisitio nisi se per contumaciam absentaverit et exponenda sunt ei illa capitula de quibus fuerit inquirendum ut facultatem habeat defendendi se ipsum et non solum dicta sed etiam nomina ipsa testium sunt ei ut quid et a quo sit dictum appareat publicanda necnon exceptiones et replicationes legitimæ admittendæ ne per suppressionem nominum infamandi per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum audacia præbeatur.

Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet prælatus assurgere quanto damnabilius eorum offensas desereret incorrectas contra quos ut de notoriis excessibus taceatur etsi tribus modis possit procedi per accusationem videlicet denunciationem et inquisitionem eorum ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela ne forte per leve compendium ad grave dispendium veniatur sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio sic et denunciationem caritativa admonitio et inquisitionem clamosa insinuatio prævenire illo semper adhibito moderamine ut iuxta formam iudicii sententiæ quoque forma dictetur.

Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum quæ cum causa requirit facilius et liberius a suis possunt administrationibus amoveri.

9. De diversis ritibus in eadem fide

Quoniam in plerisque partibus intra eandem civitatem atque diœcesim permixti sunt populi diversarum linguarum habentes sub una fide varios ritus et mores districte præcipimus ut pontifices huiusmodi civitatum sive diœcesum provideant viros idoneos qui secundum diversitates rituum et linguarum divina officia illis celebrent et ecclesiastica sacramenta ministrent instruendo eos verbo pariter et exemplo.

Prohibemus autem omnino ne una eadem que civitas sive diœcesis diversos pontifices habeat tanquam unum corpus diversa capita quasi monstrum.

Sed si propter prædictas causas urgens necessitas postulaverit Pontifex loci catholicum præsulem nationibus illis conformem provida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis qui ei per omnia sit obediens et subiectus unde si quis aliter se ingesserit excommunicationis se noverit mucrone percussum et si nec sic resipuerit ab omni ecclesiastico ministerio deponatur adhibito si necesse fuerit brachio sæculari ad tantam insolentiam compescendam.

10. De prædicatoribus instituendis

Inter cætera quæ ad salutem spectant populi christiani pabulum Verbi Dei permaxime sibi noscitur esse necessarium quia sicut corpus materiali sic anima spirituali cibo nutritur eo quod non in solo pane vivit homo sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

Unde cum sæpe contingat quod episcopi propter occupationes multiplices vel inaletudines corporales aut hostiles incursus seu occasiones alias ne dicamus defectum scientiæ quod in eis est reprobandum omnino nec de cætero tolerandum per se ipsos non sufficiunt ministrare populo Verbum Dei maxime per amplas diœceses et diffusas generali constitutione sancimus ut episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant potentes in opere et sermone qui plebes sibi commissas vice ipsorum cum per se idem nequiverint sollicite visitantes eas verbo ædificent et exemplo.

Quibus ipsi cum indiguerint congrue necessaria ministrent ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incæpto.

Unde præcipimus tam in cathedralibus quam in aliis conventualibus ecclesiis viros idoneos ordinari quos episcopi possint coadiutores et cooperatores habere non solum in prædicationis officio verum etiam in audiendis confessionibus et pœnitentiis iniungendis ac cæteris quæ ad salutem pertinent animarum.

Si quis autem hoc neglexerit adimplere districtæ subiaceat ultioni.

11. De magistris scholasticis

Quia nonnullis propter inopiam et legendi studium et opportunitas proficiendi subtrahitur in Lateranensi concilio pia fuit institutione provisum ut per unamquamque cathedralem Ecclesiam magistro qui clericos eiusdem Ecclesiæ alios que scholares pauperes gratis instrueret aliquod competens beneficium præberetur quo et docentis relevaretur necessitas et via pateret discentibus ad doctrinam.

Verum quoniam in multis ecclesiis id minime observatur nos prædictum roborantes statutum adicimus ut non solum in qualibet cathedrali Ecclesia sed etiam in aliis quarum sufficere poterunt facultates constituatur magister idoneus a prælato cum capitulo seu maiori ac saniori parte capituli eligendus qui clericos ecclesiarum ipsarum et aliarum gratis in grammaticæ facultate ac aliis instruat iuxta posse.

Sane metropolitana Ecclesia theologum nihilominus habeat qui sacerdotes et alios in sacra pagina doceat et in his præsertim informet quæ ad curam animarum spectare noscuntur.

Assignetur autem cuilibet magistrorum a capitulo unius præbendæ proventus et pro theologo a metropolitano tantundem non quod per hoc efficiatur canonicus sed tamdiu redditus ipsius percipiat quamdiu perstiterit in docendo.

Quod si forte de duobus magistris metropolitana Ecclesia gravetur theologo iuxta modum prædictum ipsa provideat grammatico vero in alia Ecclesia suæ civitatis sive diœcesis quod sufficere valeat faciat provideri.

12. De communibus capitulis monachorum

In singulis regnis sive provinciis fiat de triennio in triennium salvo iure diœcesanorum pontificum commune capitulum abbatum atque priorum abbates proprios non habentium qui non consueverunt tale capitulum celebrare.

Ad quod universi conveniant præpeditonem canonicam non habentes apud unum de monasteriis ad hoc aptum hoc adhibito moderamine ut nullus eorum plus quam sex evectiones et octo personas adducat.

Advocent autem caritative in huius novitatis primordiis duos Cisterciensis ordinis abbates vicinos ad præstandum sibi consilium et auxilium opportunum cum sint in huiusmodi capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati.

Qui absque contradictione duos sibi de ipsis associent quos viderint expedire.

Ac ipsi quatuor præsint capitulo universo ita quod ex hoc nullus eorum auctoritatem praelationis assumat unde cum expedierit provida possint deliberatione mutari.

Huiusmodi vero capitulum aliquot certis diebus continue iuxta morem Cisterciensium celebretur in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis et observantia regulari et quod statutum fuerit illis quatuor approbantibus ab omnibus inviolabiliter observetur omni excusatione et contradictione ac appellatione remotis.

Proviso nihilominus ubi sequenti termino debeat capitulum celebrari.

Et qui convenerint vitam ducant communem et faciant proportionabiliter simul omnes communes expensas ita quod si non omnes potuerint in eisdem saltem plures simul in diversis domibus commorentur.

Ordinentur etiam in eodem capitulo religiosæ ac circumspectæ personæ quæ singulas abbatias eiusdem regni sive provinciæ non solum monachorum sed etiam monialium secundum formam sibi præfixam vice nostra studeant visitare corrigentes et reformantes quæ correctionis et reformationis officio viderint indigere ita quod si rectorem loci cognoverint ab administratione penitus amovendum denuncient episcopo proprio ut illum amovere procuret.

Quod si non fecerit ipsi visitatores hoc referant ad Apostolicæ Sedis examen.

Hoc ipsum regulares canonicos secundum ordinem suum volumus et præcipimus observare.

Si vero in hac novitate quicquam difficultatis emerit quod per prædictas personas nequeat expediri ad Apostolicæ Sedis iudicium absque scandalo referatur cæteris irrefragabiliter observatis quæ concordati fuerint deliberatione provisæ.

Porro diocæsani episcopi monasteria sibi subiecta ita studeant reformare ut cum ad ea prædicti visitatores accesserint plus in illis inveniant quod commendatione quam quod correctione sit dignum attentissime præcaventes ne per eos dicta monasteria indebitis oneribus aggraventur quia sic volumus superiorum iura servari ut inferiorum nolimus iniurias sustinere.

Ad hoc districte præcipimus tam diocæsanis episcopis quam personis que præerunt capitulis celebrandis ut per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant advocatos patronos vicedominos rectores et consules magnates et milites seu quoslibet alios ne monasteria præsumant offendere in personis ac rebus.

Et si forsitan offenderint eos ad satisfactionem compellere non omittant ut liberius et quietius omnipotenti Deo valeant famulari.

13. De novis religionibus prohibitis

Ne nimia religionum diversitas gravem in Ecclesia Dei confusionem inducat firmiter prohibemus ne quis de cætero novam religionem inveniat sed quicumque voluerit ad religionem converti unam de approbatis assumat.

Similiter qui voluerit religiosam domum fundare de novo regulam et institutionem accipiat de religionibus approbatis.

Illud etiam prohibemus ne quis in diversis monasteriis locum monachi habere præsumat nec unus abbas pluribus monasteriis præsidere.

14. De incontinentia clericorum punienda

Ut clericorum mores et actus in melius refoventur continenter et caste vivere studeant universi præsertim in sacris ordinibus constituti ab omni libidinis vitio præcaventes maxime illo propter quod ira Dei venit de cælo in filios diffidentiae quatenus in conspectu Dei omnipotentis puro corde ac mundo corpore valeant ministrare.

Ne vero facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi statuimus ut qui deprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare prout magis aut minus peccaverint puniantur secundum canonicas sanctiones quas efficacius et districtius præcipimus observari ut quos divinus timor a malo non revocat temporalis saltem pœna a peccato cohibeat.

Si quis igitur hac de causa suspensus divina celebrare præsumpserit non solum ecclesiasticis beneficiis spoliatur verum etiam pro hac duplici culpa perpetuo deponatur.

Prælati vero qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere maxime obtentu pecuniæ vel alterius commodi temporalis pari subiaceant ultioni.

Qui autem secundum regionis suæ morem non abdicarunt copulam coniugalem si lapsi fuerint gravius puniantur cum legitimo matrimonio possint uti.

15. De arcenda ebrietate clericorum

A crapula et ebrietate omnes clerici diligenter abstineant unde vinum sibi temperent et se vino nec ad bibendum quispiam incitetur cum ebrietas et mentis inducat exilium et libidinis provocet incentivum.

Unde illum abusum decernimus penitus abolendum quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores et ille iudicio talium plus laudatur qui plures inebriat et calices fæcundiores exhaurit.

Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit nisi a superiore commonitus satisfecerit competenter a beneficio vel officio suspendatur.

Venationem et aucupationem universis clericis interdiciamus unde nec canes nec aves ad aucupandum habere præsumant.

16. De indumentis clericorum

Clerici officia vel commercia sæcularia non exerceant maxime inhonesta mimis ioculatoribus et histrionibus non intendant et tabernas prorsus evitent nisi forte causa necessitatis in itinere constituti.

Ad aleas vel taxillos non ludant nec huiusmodi ludis intersint.

Coronam et tonsuram habeant congruentem et se in officiis divinis et aliis bonis exerceant studiis diligenter.

Clausa deferant desuper indumenta nimia brevitate vel longitudine non notanda.

Pannis rubeis aut viridibus necnon manicis aut sotularibus consuticiis seu rostratis frenis sellis pectoralibus et calcaribus deauratis aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur.

Cappas manicatas ad divinum officium intra Ecclesiam non gerant sed nec alibi qui sunt in sacerdotio vel personatibus constituti nisi iusti causa timoris exegerit habitum transformari.

Fibulas omnino non ferant neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes sed nec anulos nisi quibus competit ex officio dignitatis.

Pontifices autem in publico et in Ecclesia superindumentis lineis omnes utantur nisi monachi fuerint quos oportet deferre habitum monachalem.

17. De comessationibus praelatorum et negligentia eorum super divinis officiis

Dolentes referimus quod non solum quidam minores clerici verum etiam aliqui ecclesiarum praelati circa comessationes superfluas et confabulationes illicitas ut de aliis taceamus fere medietatem noctis expendunt et somno residuum relinquentes vix ad diurnum concentum avium excitantur transcurrendo undique continuata syncope matutinum.

Sunt et alii qui missarum celebrant solemnia vix quater in anno et quod deterius est interesse contemnunt et si quando dum hæc celebrantur intersunt chori silentium fugientes intendunt externis colloctionibus laicorum dum que auditum ad indebitos sermones effundunt aures intentas non porrigunt ad divina.

Hæc igitur et similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus districte præcipientes in virtute obedientiæ ut divinum officium diurnum pariter et nocturnum quantum eis Deus dederit studiose celebrent pariter et devote.

18. De iudicio sanguinis et duelli clericis interdicto

Sententiam sanguinis nullus clericus dictet aut proferat sed nec sanguinis vindictam exerceat aut ubi exercetur intersit.

Si quis autem huiusmodi occasione statuti ecclesiis vel personis ecclesiasticis aliquod præsumpserit inferre dispendium per censuram ecclesiasticam compescatur nec quisquam clericus literas scribat aut dictet pro vindicta sanguinis destinandas unde in curiis principum hæc sollicitudo non clericis sed laicis committatur.

Nullus quoque clericus rottariis aut balistariis aut huiusmodi viris sanguinum præponatur nec illam chirurgiæ artem subdiaconus diaconus vel sacerdos exerceant quæ ad ustionem vel incisionem inducit nec quisquam purgationi aquæ ferventis vel frigidæ seu ferri candentis ritum cuiuslibet benedictionis aut consecrationis impendat salvo nihilominus prohibitionibus de monomachiis sive duellis antea promulgatis.

19. Ne Ecclesiæ mundanis suppellectilibus exponantur

Relinqui nolumus incorrectum quod quidam clerici sic exponunt ecclesias suppellectilibus propriis et etiam alienis ut potius domus laicæ quam Dei basilicæ videantur non considerantes quod Dominus non sinebat ut vas transferretur per templum.

Sunt et alii qui non solum ecclesias dimittunt incultas verum etiam vasa ministerii et vestimenta ministrorum ac pallas altaris necnon et ipsa corporalia tam immunda relinquunt quod interdum aliquibus sunt horri.

Quia vero zelus nos comedit domus Dei firmiter prohibemus ne huiusmodi supellectilia in ecclesias admittantur nisi propter hostiles incursus aut incendia repentina seu alias necessitates urgentes ad eas oporteat haberi refugium.

Sic tamen ut necessitate cessante res in loca pristina reportentur.

Præcipimus quoque ut oratoria vasa corporalia et vestimenta prædicta munda et nitida conserventur.

Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere quæ dedecerent etiam in prophanis.

20. De chrismate et eucharistia sub sera conservanda

Statuimus ut in cunctis ecclesiis chrisma et eucharistia sub fideli custodia clavibus adhibitis conserventur ne possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda.

Si vero is ad quem spectat custodia ea incaute reliquerit tribus mensibus ab officio suspendatur et si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit graviori subiaceat ultioni.

21. De confessione facienda et non revelanda a sacerdote et saltem in pascha communicando

Omnis utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis pervenerit omnia sua solus peccata confiteatur fideliter saltem semel in anno proprio sacerdoti et iniunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere suscipiens reverenter ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum nisi forte de consilio proprii sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum.

Alioquin et vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur et moriens christiana careat sepultura.

Unde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur ne quisquam ignorantiae cæcitate velamen excusationis assumat.

Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote cum aliter ille ipsum non possit solvere vel ligare.

Sacerdos autem sit discretus et cautus ut more periti medici superinfundat vinum et oleum vulneribus sauciati diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati per quas prudenter intelligat quale illi consilium debeat exhibere et cuiusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum.

Caveat autem omnino ne verbo vel signo vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem sed si prudentiori consilio indigerit illud absque ulla expressione personæ caute requirat quoniam qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit revelare non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

22. Quod infirmi prius provideant animæ quam corpori

Cum infirmitas corporalis nonnumquam ex peccato proveniat dicente Domino languido quem sanaverat vade et amplius noli peccare ne deterius aliquid tibi contingat decreto præsentis statuimus et districte præcipimus medicis corporum ut cum eos ad infirmos vocari contigerit ipsos ante omnia moneant et inducant quod medicos advocent animarum ut postquam infirmis fuerit de spirituali salute provisum ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur cum causa cessante cesset effectus.

Hoc quidem inter alia huic causam dedit edicto quod quidam in ægritudinis lecto iacentes cum eis a medicis suadetur ut de animarum salute disponant in desperationis articulum incidunt unde facilius mortis periculum incurrunt.

Si quis autem medicorum huius nostræ constitutionis postquam per prælatos locorum fuerit publicata transgressor extiterit tamdiu ab ingressu Ecclesiæ arceatur donec pro transgressione huiusmodi satisfecerit competenter.

Ceterum cum anima sit multo pretiosior corpore sub interminatione anathematis prohibemus ne quis medicorum pro corporali salute aliquid ægroto suadeat quod in periculum animæ convertatur.

23. Quod Ecclesia cathedralis vel regularis ultra tres menses non vacet

Ne pro defectu pastoris gregem dominicum lupus rapax invadat aut in facultatibus suis Ecclesia viduata grave dispendium patiatur volentes in hoc occurrere periculis animarum et ecclesiarum indemnitatibus providere statuimus ut ultra tres menses cathedralis vel regularis Ecclesia praelato non vacet infra quos iusto impedimento cessante si electio celebrata non fuerit qui eligere debuerant eligendi potestate careant ea vice ac ipsa eligendi potestas ad eum qui proximo praesesse dignoscitur devolvatur.

Is vero ad quem devoluta fuerit potestas dominum habens praec oculis non differat ultra tres menses cum capituli sui consilio et aliorum virorum prudentium viduatam Ecclesiam de persona idonea ipsius quidem Ecclesiae vel alterius si digna non reperiatur in illa canonice ordinare si canonicam voluerit effugere ultionem.

24. De electione facienda per scutinium vel compromissum

Quia propter electionum formas diversas quas quidam invenire conantur et multa impedimenta proveniunt et magna pericula imminent ecclesiis viduatis statuimus ut cum electio fuerit celebranda praesentibus omnibus qui debent et volunt et possunt commode interesse assumantur tres de collegio fide digni qui secreto et singulatim voces cunctorum diligenter exquirant et in scriptis redacta mox publicent in communi nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto ut is collatione adhibita eligatur in quem omnes vel maior vel sanior pars capituli consentit.

Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur qui vice omnium Ecclesiae viduatæ provideant de pastore.

Aliter electio facta non valeat nisi forte communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem divinam absque vitio celebrata.

Qui vero contra praedictas formas eligere attentaverint eligendi ea vice potestate priventur.

Illud penitus interdiciamus ne quis in electionis negotio procuratorem constituat nisi sit absens in eo loco de quo debeat advocari iusto que impedimento detentus venire non possit.

Super quo si fuerit opus fidem faciat iuramento et tunc si voluerit uni committat de ipso collegio vicem suam.

Electiones quoque clandestinas reprobamus statuentes ut quam cito electio fuerit celebrata solemniter publicetur.

25. Quod electio facta per sæcularem potestatem non valeat

Quisquis electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum consentire præsumpserit contra canonicam libertatem et electionis commodo careat et inelegibilis fiat nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem.

Qui vero electionem huiusmodi quam ipso iure irritam esse censemus præsumpserint celebrare ab officiis et beneficiis penitus per triennium suspendantur eligendi tunc potestate privati.

26. De pœna indigne confirmantis electionem

Nihil est quod Ecclesiæ Dei magis officiat quam quod indigni assumantur prælati ad regimen animarum.

Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam irrefragabili constitutione sancimus quatenus cum quisquam fuerit ad regimen animarum assumptus is ad quem pertinet ipsius confirmatio diligenter examinet et electionis processum et personam electi ut cum omnia rite concurrerint munus ei confirmationis impendat. Quia si secus fuerit incaute præsumptum non solum deiciendus est indigne promotus verum etiam indigne promovens puniendus.

Ipsium quoque decernimus hac animadversione puniri ut cum de ipsius constiterit negligentia maxime si hominem insufficientis scientiæ vel inhonestæ vitæ aut ætatis illegitimæ approbaverit non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate verum etiam ne aliquo casu pœnam effugiat a perceptione proprii beneficii suspendatur quousque si æquum fuerit indulgentiam valeat promereri. Si convictus fuerit in hoc per malitiam excessisse graviori subiaceat ultioni. Episcopi quoque tales ad sacros ordines et ecclesiasticas dignitates promovere procurent qui commissum sibi officium digne valeant adimplere si et ipsi canonicam cupiunt effugere ultionem.

Cæterum qui ad Romanum pertinent immediate pontificem ad percipiendam sui confirmationem officii eius se conspectui si commode potest fieri personaliter repræsentent vel personas transmittant idoneas per quas diligens inquisitio super electionis processu et electis possit haberi ut sic demum per ipsius circumspectionem consilii sui plenitudinem assequantur officii cum eis nihil obstiterit de canonicis institutis ita quod interim valde remoti videlicet ultra Italiam constituti si electi fuerint in concordia dispensative propter necessitates et utilitates ecclesiarum in spiritualibus et temporalibus administrent sic tamen ut de rebus ecclesiasticis nil penitus alienent. Munus vero consecrationis seu benedictionis recipiant sicut hactenus recipere consueverunt.

27. De instructione ordinandorum

Cum sit ars artium regimen animarum districte præcipimus ut episcopi promovendos in sacerdotes diligenter instruant et informet vel per se ipsos vel per alios viros idoneos super divinis officiis et ecclesiasticis sacramentis qualiter ea rite valeant celebrare.

Quoniam si ignaros et rudes de cætero ordinare præsumpserint quod quidem facile poterit deprehendi et ordinatores et ordinatos gravi decrevimus subiacere ultioni.

Satius est enim maxime in ordinatione sacerdotum paucos bonos quam multos malos habere ministros quia si cæcus cæcum duxerit ambo in foveam dilabuntur.

28. Quod compellantur cedere qui postulaverunt licentiam cedendi

Quidam licentiam cedendi cum instantia postulantes ea obtenta cedere prætermittunt.

Sed cum in postulatione cessionis huiusmodi aut ecclesiarum commoda quibus præsentunt aut salutem videantur propriam attendisse quorum neutrum suasionibus aliquorum quærentium quæ sunt sua seu etiam levitate qualibet volumus impediri ad cedendum eos decernimus compellendos.

29. Quod nullus habeat duo beneficia cum cura annexa

De multa providentia fuit in Lateranensi concilio prohibitum ut nullus diversas dignitates ecclesiasticas et plures ecclesias parochiales reciperet contra sacrorum canonum instituta alioquin et recipiens sic receptum amitteret et largiendi potestate conferens privaretur.

Quia vero propter præsumptiones et cupiditates quorundam nullus hactenus fructus aut rarus de prædicto statuto provenit nos evidentius et expressius occurrere cupientes præsentis decreto statuimus ut quicumque receperit aliquod beneficium habens curam animarum annexam si prius tale beneficium obtinebat eo sit iure ipso privatus et si forte illud retinere contenderit alio etiam spoliatur.

Is quoque ad quem prioris spectat donatio illud post receptionem alterius libere conferat cui merito viderit conferendum et si ultra tres menses conferre distulerit non solum ad alium secundum statutum Lateranensis concilii eius collatio devolvatur verum etiam tantum de suis cogatur proventibus in utilitatem Ecclesiæ cuius illud est beneficium assignare quantum a tempore vacationis ipsius constiterit ex eo esse perceptum.

Hoc idem in personatibus decernimus observandum addentes ut in eadem Ecclesia nullus plures dignitates aut personatus habere præsumat etiam si curam non habeant animarum.

Circa sublimes tamen et litteratas personas quæ maioribus sunt beneficiis honorandæ cum ratio postulaverit per Sedem Apostolicam poterit dispensari.

30. De idoneitate instituendorum in ecclesiis

Grave nimis est et absurdum quod quidem prælati ecclesiarum cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promovere assumere non verentur indignos quibus nec morum honestas nec literarum scientia suffragatur carnalitatis sequentes affectum non iudicium rationis.

Unde quanta ecclesiis damna proveniant nemo sanæ mentis ignorat.

Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus ut prætermisissis indignis assumant idoneos qui Deo et ecclesiis velint et valeant gratum impendere famulatum fiat que de hoc in provinciali concilio diligens inquisitio annuatim ita quod qui post primam et secundam correctionem fuerit repertus culpabilis a conferendis beneficiis per ipsum concilium suspendatur instituta in eodem concilio persona provida et honesta quæ suppleat suspensi defectum in beneficiis conferendis.

Et hoc ipsum circa capitula quæ in his deliquerint observetur.

Metropolitani vero delictum superioris iudicio relinquatur ex parte concilii nunciandum.

Ut autem hæc salubris provisio pleniorum consequatur effectum huiusmodi suspensionis sententia præter Romani pontificis auctoritatem aut proprii patriarchæ minime relaxetur ut in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur.

31. De filiis canonicorum non instituendis cum patribus

Ad abolendam pessimam quæ in plerisque inolevit ecclesiis corruptelam firmiter prohibemus ne canonicorum filii maxime spurii canonici fiant in sæcularibus ecclesiis in quibus instituti sunt patres.

Qui vero tales ut dictum est canonicare præsumpserint a suis beneficiis suspendantur.

32. Ut patroni competentem portionem dimittant clerici

Exstirpandæ consuetudinis vitium in quibusdam partibus inolevit quod scilicet patroni ecclesiarum parochialium et aliæ quædam personæ proventus ipsarum sibi penitus vendicantes presbyteris earundem servitiis deputatis relinquunt adeo exiguam portionem ut ex ea congrue nequeant sustentari. Nam ut pro certo didicimus in quibusdam regionibus parochiales presbyteri pro sua sustentatione non obtinent nisi quartam quartæ id est sextamdecimam decimarum.

Unde fit ut in his regionibus pene nullus inveniatur sacerdos parochialis qui vel modicam habeat peritiam literarum.

Cum igitur os bovis alligari non debeat triturantis sed qui altari servit vivere debeat de altari statuimus ut consuetudine qualibet episcopi vel patroni seu cuiuscumque alterius non obstante portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur.

Qui vero parochialem habet Ecclesiam non per vicarium sed per se ipsum illi deserviat in ordine quem ipsius Ecclesiæ cura requirit nisi forte præbendæ vel dignitati parochialis Ecclesia sit annexa.

In quo casu concedimus ut is qui talem habeat præbendam vel dignitatem cum oporteat eum in maiori Ecclesia deservire in ipsa parochiali Ecclesia idoneum et perpetuum studeat habere vicarium canonicè institutum qui ut prædictum est congruentem habeat de ipsis Ecclesiæ proventibus portionem.

Alioquin illa se sciat huius decreti auctoritate privatum libere alii conferenda qui velit et possit quod prædictum est adimplere.

Illud autem penitus interdiciamus ne quis in fraudem de proventibus Ecclesiæ quæ curam proprii sacerdotis debet habere pensionem alii quasi pro beneficio conferre præsumat.

33. De procurationibus non accipiendis sine visitatione

Procuraciones quæ visitationis ratione debentur episcopis archidiaconis vel quibuslibet aliis etiam Apostolicæ Sedis legatis aut nunciis absque manifesta et necessaria causa nullatenus exigantur nisi quando præsentialiter officium visitationis impendunt et tunc evectionum et personarum mediocritatem observent in Lateranensi concilio definitam.

Hoc adhibito moderamine circa legatos et nuncios Apostolicæ Sedis ut cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam ne locus ille propter illos nimium aggravetur procuraciones recipiant moderatas ab aliis ecclesiis vel personis quæ nondum fuerunt de suis procuracionibus aggravatæ ita quod numerus procuracionum numerum dierum quibus huiusmodi moram fecerint non excedat.

Et cum aliqua non suffecerit per ipsam duæ vel plures coniungantur in unam.

Porro visitationis officium exercentes non quærant quæ sua sunt sed quæ Iesu Christi prædicationi et exhortationi correctioni et reformationi vacando ut fructum referant qui non perit.

Qui autem contra hoc venire præsumperit et quod acceperat reddat et Ecclesiæ quam taliter aggravavit tantundem rependat.

34. De subditis non gravandis sub prætextu servitii alicuius

Quia prælati plerique ut procuracionem aut servitium aliquod impendant legato vel alii plus extorquent a subditis quam solvant et in eorum damnis lucra sectantes quærent prædam potius quam subsidium in subiectis id de cætero fieri prohibemus. Quod si quis forte præsumperit et sic extorta restituat et tantundem cogatur pauperibus elargiri.

Superior autem cui super hoc fuerit querela deposita si negligens fuerit in huiusmodi executione statuti canonicæ subiaceat ultioni.

35. De causa appellationis exprimenda

Ut debitus honor deferatur iudicibus et litigatoribus consulatur super laboribus et expensis statuimus ut ubi quis coram idoneo iudice convenerit adversarium ille ante sententiam ad superiorem iudicem absque rationabili causa non provocet sed coram illo suam iustitiam prosequatur non obstante si dicat quod ad superiorem iudicem nuncium destinaverit aut etiam literas impetraverit ab eodem priusquam delegato fuerint assignatæ.

Cum autem ex rationabili causa putaverit appellandum coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita tali videlicet quæ si foret probata deberet legitima reputari superior de appellatione cognoscat et si minus eum rationabiliter appellasse cognoverit illum ad inferiorem remittat et in expensis alteri parti condemnet.

Alioquin ipse procedat salvis constitutionibus de maioribus causis ad Sedem Apostolicam perferendis.

36. Quod index possit interlocutoriam et comminatoriam sententiam revocare

Cum cessante causa cesset effectus statuimus ut sive iudex ordinarius sive delegatus aliquid comminando vel interloquendo protulerit quo executioni mandato alter litigantium gravaretur et sano usus consilio ab huiusmodi comminationis vel interlocutionis effectu destiterit libere in causæ cognitione procedat non obstante si a tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus ne processus negotii frivolis occasionibus retardetur.

37. De litteris non impetrandis ultra duas diætas et sine speciali mandato

Nonnulli gratia Sedis Apostolicæ abutentes literas eius ad remotos iudices impetrare nituntur ut reus fatigatus laboribus et expensis liti cedere vel importunitatem actoris redimere compellatur.

Cum autem per iudicium iniuriis aditus patere non debeat quas iuris observantia interdicat statuimus ne quis ultra duas diætas extra suam diœcesim per literas apostolicas ad iudicium trahi possit nisi de assensu partium fuerint impetratæ vel expressam de hac constitutione fecerint mentionem.

Sunt et alii qui se ad novum genus mercimonii convertentes ut vel sopitas possint suscitare querelas aut novas immittere quæstiones fingunt causas super quibus a Sede Apostolica literas impetrant absque dominorum mandato quas vel reo ne propter eas laborum vel expensarum dispendio molestetur aut actori ut per ipsas adversarium indebita vexatione fatiget venales exponunt.

Cum autem lites restringendæ sint potius quam laxandæ hac generali constitutione sancimus ut si quis super aliqua quæstione de cætero sine mandato speciali domini literas apostolicas impetrare præsumpserit et literæ illæ non valeant et ipse tanquam falsarius puniatur nisi forte de illis personis exstiterit de quibus non debet exigere de iure mandatum.

38. De scribendis actis, ut probari possint

Quoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis innocens litigator quandoque non potest veram negationem probare cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio ne falsitas veritati præiudicet aut iniquitas prævaleat æquitati statuimus ut tam in ordinario iudicio quam extraordinario iudex semper adhibeat aut publicam si potest habere personam aut duos viros idoneos qui fideliter universa iudicii acta conscribant videlicet citationes dilationes recusationes et exceptiones petitiones et responsiones interrogationes confessiones testium depositiones instrumentorum productiones interlocutiones appellationes renunciationes conclusiones et cætera quæ occurrunt competenti ordine conscribenda designando loca tempora et personas et omnia sic conscripta partibus tribuantur ita quod originalia penes scriptores remaneant ut si super processu iudicis fuerit suborta contentio per hæc possit veritas declarari.

Hoc adhibito moderamine quatenus sic honestis et discretis deferatur iudicibus quod per improvidos et iniquos innocentum iustitia non lædatur.

Iudex autem qui constitutionem istam neglexerit observare si propter eius negligentiam aliquid difficultatis emerit per superiorem iudicem animadversione debita castigetur nec pro ipsius præsumatur processu nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis.

39. De restitutione danda contra possessorem, quæ non rapuit ipse

Sæpe contingit quod spoliatus iniuste per spoliatorem in alium re translata dum adversus possessorem non subvenitur per restitutionis beneficium spoliato commodo possessionis amisso propter difficultatem probationis ius proprietatis amittit effectum.

Unde non obstante civilis iuris rigore sancimus ut si quis de cætero scienter rem talem acceperit cum spoliatori quasi succedat in vitium eo quod non multum intersit præsertim quoad periculum animæ detinere iniuste ac invadere alienum contra possessorem huiusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurratur.

40. De vera possessione

Contingit interdum quod cum actori ob contumaciam partis adversæ adiudicatur causa rei servandæ possessio propter rei potentiam sive dolum actor infra annum rem custodiendam nancisci non potest vel nactam amittit et sic cum secundum assertionem multorum verus non efficeretur post lapsum anni possessor reportat commodum de malitia sua reus.

Ne igitur contumax melioris quam obediens conditionis existat de canonica æquitate sancimus ut in casu præmisso actor verus constituatur elapso anno possessor.

Ad hæc generaliter prohibemus ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum quia non decet ut laicus in talibus arbitretur.

41. De continuatione bonæ fidei in omni præscriptione

Quoniam omne quod non est ex fide peccatum est synodali iudicio definimus ut nulla valeat absque bona fide præscriptio tam canonica quam civilis cum sit generaliter omni constitutioni atque consuetudini derogandum quæ absque mortali non potest observari peccato.

Unde oportet ut qui præscribit in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.

42. De sæculari iustitia

Sicut volumus ut iura clericorum non usurpent laici ita velle debemus ne clerici iura sibi vindicent laicorum.

Quocirca universis clericis interdiciamus ne quis prætextu ecclesiasticæ libertatis suam de cætero iurisdictionem extendat in præiudicium iustitiæ sæcularis sed contentus existat constitutionibus scriptis et consuetudinibus hactenus approbatis ut quæ sunt Cæsaris reddantur Cæsari et quæ sunt Dei Deo recta distributione reddantur.

43. Ne sine causa clericus fidelitatem laico faciat

Nimis de iure divino quidam laici usurpare conantur cum viros ecclesiasticos nihil temporale detinentes ab eis ad præstandum sibi fidelitatis iuramenta compellunt.

Quia vero secundum apostolum servus suo Domino stat aut cadit sacri auctoritate concilii prohibemus ne tales clerici personis sæcularibus præstare cogantur huiusmodi iuramentum.

44. Quod constitutiones principum non præiudicent ecclesiis

Cum laicis quamvis religiosis disponendi de rebus ecclesiasticis nulla sit attributa potestas quos subsequendi manet necessitas non auctoritas imperandi dolemus sic in quibusdam ex illis refrigescere caritatem quod immunitatem ecclesiasticæ libertatis quam nedum sancti patres sed etiam principes sæculares multis privilegiis munierunt non formidant suis constitutionibus vel potius confictionibus impugnare non solum de feudorum alienatione ac aliarum possessionum ecclesiasticarum et usurpatione iurisdictionum sed etiam de mortuariis necnon et aliis quæ spirituali iuri videntur annexa illicite præsumendo.

Volentes igitur super his ecclesiarum indemnitati consulere ac tantis gravaminibus providere constitutiones huiusmodi et vindicationes feudorum seu aliorum bonorum ecclesiasticorum sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu præsumptas occasione constitutionis laicæ potestatis cum non constitutio sed destitutio vel destructio dici possit necnon usurpatione iurisdictionum sacri approbatione concilii decernimus non tenere præsumptoribus per censuram ecclesiasticam compescendis.

45. Patronus qui clericum Ecclesiæ occiderit vel mutilaverit, ius patronatus amittit

In quibusdam provinciis ecclesiarum patroni seu vicedomini et advocati se in tantam insolentiam erexerunt quod non solum cum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis provideri difficultates ingerunt et malitias verum etiam de possessionibus et aliis bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare præsumunt et quod horrendum est dicere in necem prælatorum prorumpere non formidant.

Cum igitur quod ad defensionis subsidium est inventum ad depressionis dispendium non debeat retorqueri prohibemus expresse ne patroni vel advocati seu vicedomini super præmissis de cætero plus usurpent quam reperiatur in iure permissum.

Et si contra præsumperint districtissime per severitatem canonicam compescantur.

Sacri nihilominus concilii approbatione statuimus quatenus si patroni vel advocati aut feudatarii seu vicedomini seu alii beneficiati alicuius Ecclesiæ rectorem vel clericum alium ipsius Ecclesiæ per se vel per alios occidere vel mutilare ausu nefando præsumperint patroni ius patronatus advocati advocatiam feudatarii feudum vicedomini vicedominatum beneficiati beneficium prorsus amittant.

Et ne minus vindictæ quam excessus memoria prorogetur non solum de præmissis nil perveniat ad heredes sed etiam usque ad quartam generationem posteritates talium in clericorum collegium nullatenus admittantur nec in regularibus domibus alicuius prælationis assequantur honorem nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

46. De tallis a clericis non exigendis

Adversus consules ac rectores civitatum et alios qui ecclesias et viros ecclesiasticos tallis seu collectis et exactionibus aliis aggravare nituntur volens immunitati ecclesiasticæ Lateranense concilium providere præsumptionem huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit transgressores et fautores eorum excommunicationi præcipiens subiacere donec satisfactionem impendant competentem.

Verum si quando forsan episcopus simul cum clericis tantam necessitatem vel utilitatem prospexerint ut absque ulla coactione ad relevandas utilitates vel necessitates communes ubi laicorum non suppetunt facultates subsidia per ecclesias duxerint conferenda prædicti laici humiliter et devote recipiant cum actionibus gratiarum.

Propter imprudentiam tamen quorundam Romanum prius consulant pontificem cuius interest communibus utilitatibus providere.

Quoniam vero nec sic quorundam malitia contra Dei Ecclesiam conquievit adicimus ut constitutiones et sententiæ quæ ab excommunicatis huiusmodi vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ inanes et irritæ habeantur nullo unquam tempore valituræ.

Cæterum quia fraus et dolus alicui patrocinari non debent nullus vano decipiatur errore ut infra tempus regiminis sustineat anathema quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellendus.

Nam et ipsum qui satisfacere recusaverit et successorem ipsius si non satisfecerit infra mensem manere decernimus ecclesiastica censura conclusum donec satisfecerit competenter cum succedat in onere qui substituitur in honore.

47. De forma excommunicandi

Sacro approbante concilio prohibemus ne quis in aliquem excommunicationis sententiam nisi competenti commonitione præmissa et præsentibus idoneis personis per quas si necesse fuerit possit probari monitio promulgare præsumat.

Quod si contra præsumpserit etiamsi iusta fuerit excommunicationis sententia ingressum Ecclesiæ per mensem unum sibi noverit interdictum alia nihilominus pœna mulctandus si visum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter ne ad excommunicationem cuiusquam absque manifesta et rationabili causa procedat.

Ad quam si forte taliter processerit et requisitus humiliter processum huiusmodi non curaverit absque gravamine revocare gravatus apud superiorem deponat de iniusta excommunicatione querelam. Quod si absque periculo moræ potest ad excommunicatorem illum cum suo mandato remittat infra competentem terminum absolvendum alioquin ipse per se vel per alium prout viderit expedire sufficienti cautione recepta munus ei absolutionis impendat.

Cum que adversus excommunicatorem de iniusta excommunicatione constiterit excommunicator condemnetur excommunicato ad interesse alias nihilominus si culpæ qualitas postulaverit superioris arbitrio puniendus cum non levis sit culpa tantam infligere pœnam insonti nisi forsitan erraverit ex causa probabili maxime si laudabilis opinionis existat.

Verum si contra excommunicationis sententiam nihil rationabile fuerit a conquerente probatum et idem super iniusta conquestionis molestia per pœnam ad interesse vel alias secundum superioris arbitrium condemnetur nisi forsitan et ipsum probabilis error excuset et super eo pro quo iusta fuerit excommunicatione ligatus per cautionem receptam satisfacere compellatur vel in pristinam reducatur sententiam usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observandam.

Si vero iudex suum recognoscens errorem paratus sit talem revocare sententiam et is pro quo lata fuerit ne absque satisfactione revocet illam appellet appellationi non deferat in hac parte nisi talis sit error de quo merito possit dubitari.

Et tunc sufficienti cautione recepta quod coram eo ad quem exstitit appellatum vel delegato ab ipso iuri parebit excommunicatum absolvat sic que pœnæ præscriptæ minime subiacebit cavens omnino ne voluntate perversa in alterius præiudicium mentiatum errorem si districtiois canonicæ vult effugere ultionem.

48. De modo recusandi iudicem

Cum speciali sit prohibitione provisum ne quis in aliquem excommunicationis sententiam nisi competenti commonitione præmissa promulgare præsumat volentes etiam providere ne forte commonitus frustratoriæ recusationis vel appellationis obtentu monentis declinare possit examen statuimus quod si allegaverit se iudicem habere suspectum coram eodem causam iustæ suspicionis assignet.

Et ipse cum adversario vel si forte adversarium non habeat cum iudice arbitros communiter eligat aut si forte communiter convenire non possunt eligant absque malitia ipse unum et ille alium qui de suspicionis causa cognoscant.

Et si nequiverint in unam concordare sententiam advocent tertium ut quod duo ex ipsis decreverint robur obtineat firmitatis.

Sciant quoque se ad id fideliter exequendum ex iniuncto a nobis in virtute obedientiae sub attestatione divini iudicii districto praeepto teneri.

Causa vero suspicionis legitima coram ipsis infra competentem terminum non probata sua iurisdictione iudex utatur.

At ipsa probata legitime de recusatoris assensu personae idoneae committat negotium recusatus vel ad superiorem transmittat ut in eo ipse procedat secundum quod fuerit procedendum.

Porro commonito ad appellationem convolante si eius excessus evidentia rei vel ipsius confessione aut alio modo legitime fuerit manifestatus cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis sed in praesidium innocentiae institutum non est provocationi huiusmodi deferendum.

Excessu quoque dubio existente ne frivolae appellationis diffugio appellans iudicis processum impediat coram eodem probabilem causam appellationis exponat talem videlicet quae si foret probata deberet legitima reputari.

Et tunc si habuerit adversarium infra terminum secundum locorum distantiam et temporis qualitatem et naturam negotii ab eodem iudice moderandum appellationis causam prosequatur.

Quam si prosequi non curaverit ex ipse iudex non obstante appellatione procedat.

Nulla autem adversario comparente cum ex suo iudex procedat officio appellationis causa coram superiore probata superior suae iurisdictionis officium exequatur. Sed si appellans in eius probatione defecerit ad eum a quo ipsum malitiose appellasse constiterit remittatur.

Ceterum has duas constitutiones praemissas nolumus ad regulares extendi qui suas habent observantias speciales.

49. De poena excommunicantis iniuste

Sub interminatione divini iudicii penitus interdiciamus ut causa cupiditatis nullus audeat excommunicationis vinculo aliquem innodare vel absolvere innodatum in illis maxime regionibus in quibus ex consuetudine cum excommunicatus absolvitur pecuniaria poena mulctatur.

Statuentes ut cum excommunicationis sententiam iniustam fuisse constiterit excommunicator ad restituendam pecuniam sic extortam per censuram ecclesiasticam compellatur et nisi probabili fuerit errore deceptus tantumdem iniuriam passo persolvat et si forte solvendo non fuerit animadversione alia castigetur.

50. De restricta prohibitionem matrimonii

Non debet reprehensibile iudicari si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana praesertim cum urgens necessitas vel evidens utilitas id exposcit quoniam ipse Deus ex his quae in veteri testamento statuerat nonnulla mutavit in novo.

Cum igitur prohibitiones de coniugio in secundo et tertio affinitatis genere minime contrahendo et de sobole suscepta ex secundis nuptiis cognationi viri non copulanda prioris et difficultatem frequenter inducant et aliquando periculum pariant animarum ut cessante prohibitionem cesset effectus constitutiones super hoc editas sacri approbationem concilii revocantes praesenti constitutionem decernimus ut sic contrahentes de caetero libere copulentur. Prohibitio quoque copulae coniugalis quartum consanguinitatis et affinitatis gradum de caetero non excedat quoniam in ulterioribus gradibus iam non potest absque gravi dispendio huiusmodi prohibitio generaliter observari.

Quaternarius enim numerus bene congruit prohibitionem coniugii corporalis de quo dicit apostolus quod vir non habet potestatem sui corporis sed mulier neque mulier habet potestatem sui corporis sed vir quia quatuor sunt humores in corpore quod constat ex quatuor elementis.

Cum ergo iam usque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulae sit restricta eam ita esse volumus perpetuam non obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis vel ab aliis vel a nobis ut si qui contra prohibitionem huiusmodi praesumpserint copulari nulla longinquitate defendantur annorum cum diuturnitas temporum non minuat peccatum sed augeat tanto que graviora sint crimina quanto diutius infelicem detinent animam alligatam.

51. De poena contrahentium clandestina matrimonia

Cum inhibiti copulae coniugalis sit in tribus ultimis gradibus revocata eam in aliis volumus districte observari.

Unde praedecessorum nostrorum inhærendo vestigiis clandestina coniugia penitus inhibemus prohibentes etiam ne quis sacerdos talibus interesse praesumat.

Quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus ut cum matrimonia fuerint contrahenda in ecclesiis per presbyteros publice proponantur competenti termino praefinito ut infra illum qui voluerit et valuerit legitimum impedimentum opponat. Et ipsi presbyteri nihilominus investigent utrum aliquod impedimentum obsistat.

Cum autem probabilis apparuerit coniectura contra copulam contrahendam contractus interdicatur expresse donec quid fieri debeat super eo manifestis constiterit documentis.

Si qui vero huiusmodi clandestina vel interdicta coniugia inire præsumpserint in gradu prohibito etiam ignoranter soboles de tali coniunctione suscepta prorsus illegitima censeatur de parentum ignorantia nullum habitura subsidium cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ vel saltem affectatores ignorantiae videantur. Pari modo illegitima proles censeatur si ambo parentes impedimentum scientes legitimum præter omne interdictum in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumpserint.

Sane parochialis sacerdos qui tales coniunctiones prohibere contempserit aut quilibet etiam regularis qui eis præsumpserit interesse per triennium ab officio suspendatur gravior puniendus si culpæ qualitas postulaverit. Sed et iis qui taliter copulari præsumpserint etiam in gradu concesso condigna pœnitentia iniungatur. Si quis autem ad impediendum legitimam copulam malitiose impedimentum obiecerit ecclesiasticam non effugiet ultionem.

52. De testimonio de auditu reprobando in causa matrimonii

Licet ex quadam necessitate præter communem formam alias fuerit institutum ut in consanguinitatis et affinitatis gradibus computandis valeret testimonium de auditu cum propter brevem hominum vitam testes de visu deponere non valerent usque ad gradum septimum computando quia tamen pluribus exemplis et certis experimentis didicimus ex hoc multa pericula contra legitima coniugia provenisse statuimus ne super hoc recipiantur testes de cætero de auditu cum iam quartum gradum prohibitio non excedat nisi personæ graves exstiterint quibus fides merito sit adhibenda et ante motam litem testificata didicerint ab antiquioribus quidem suis non utique uno cum non sufficeret ille si viveret sed duobus ad minus nec ab infamibus et suspectis sed a fide dignis et omni exceptione maioribus.

Cum satis videretur absurdum illos admitti quorum repellerentur actiones. Nec tamen si unus a pluribus vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint quod testentur tamquam plures et idonei testes debent admitti cum etiam secundum solitum ordinem iudiciorum non sufficiat unius testis assertio etiamsi præsidali dignitate præfulgeat et actus legitimi sint infamibus interdicti.

Testes autem huiusmodi proprio iuramento firmantes quod ad ferendum in causa ipsa testimonium odio vel timore vel amore vel commodo non procedant personas expressis nominibus vel demonstratione sive circumlocutione sufficienti designent et ab utroque latere clara computatione gradus singulos distinguant et in suo nihilominus iuramento concludant se accepisse a suis maioribus quod deponunt et credere ita esse.

Sed nec tales sufficiant nisi iurati deponant se vidisse personas saltem in uno prædictorum graduum constitutas pro consanguineis se habere.

Tolerabilius est enim aliquos contra statuta hominum copulatos dimittere quam coniunctos legitime contra statuta domini separare.

53. De his qui prædia sua in fraudem decimarum dant aliis excolenda

In aliquibus regionibus quædam permixtæ sunt gentes quæ secundum suos ritus decimas de more non solvunt quamvis censeantur nomine christiano.

His nonnulli domini prædiorum ea tribuunt excolenda ut decimis defraudantes ecclesias maiores inde redditus assequantur.

Volentes igitur super his ecclesiarum indemnitatibus providere statuimus ut ipsi domini talibus personis et taliter sua prædia excolenda committant quod absque contradictione decimas ecclesiis cum integritate persolvant et ad id si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur.

Illæ quippe decimæ necessario sunt solvendæ quæ debentur ex lege divina vel loci consuetudine approbata.

54. Ut decimæ ante tributa solvantur

Cum non sit in homine quod semen serenti respondeat quoniam iuxta verbum apostoli neque qui plantat est aliquid neque qui rigat sed qui incrementum dat Deus ipso quidem de mortificato semine plurimum fructum afferente nimis avare in decimis quidam defraudare nituntur census et tributa quæ interdum indecimata prætereuntur de frugibus et primitiis educentes.

Cum autem in signum universalis domini quasi quodam titulo speciali sibi dominus decimas reservaverit nos et ecclesiarum dispendiis et animarum periculis obviare volentes statuimus ut in prærogativa domini generalis exactionem tributorum et censuum præcedat solutio decimarum vel saltem hi ad quos census et tributa indecimata pervenerint quoniam res cum onere suo transit ea per censuram ecclesiasticam decimare cogantur ecclesiis quibus iure debentur.

55. Ut de terris acquirendis, non obstantibus privilegiis, decimæ dantur

Nuper abbates Cisterciensis ordinis in generali capitulo congregati ad commonitionem nostram provide statuerunt ne de cætero fratres ipsius ordinis emant possessiones de quibus decimæ debentur ecclesiis nisi forte pro monasteriis noviter fundandis.

Et si tales possessiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ aut emptæ pro monasteriis de novo fundandis committant excolendas aliis a quibus ecclesiis decimæ persolvantur ne occasione privilegiorum suorum Ecclesiæ ulterius prægraventur.

Decernimus ergo ut de alienis terris et amodo acquirendis etiam si eas propriis manibus aut sumptibus deinceps excoluerint decimas persolvant ecclesiis quibus ratione prædiorum antea solvebantur nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint componendum.

Nos ergo statutum huiusmodi gratum et ratum habentes hoc ipsum ad alios regulares qui gaudent similibus privilegiis extendi volumus et mandamus ut ecclesiarum prælati prouiores et efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus iustitiæ complementum eorum que privilegia diligentius et perfectius studeant observare.

56. Ne propter pactum aliquorum amittat decimas presbyter parochialis

Plerique sicut accepimus regulares et clerici seculares interdum cum vel domos locant vel feuda concedunt in præiudicium parochialium ecclesiarum pactum adiciunt ut conductores et feudatarii decimas eis solvant et apud eosdem eligant sepulturam.

Cum autem id de avaritiæ radice procedat pactum huiusmodi penitus reprobamus statuantes ut quicquid fuerit occasione huiusmodi pacti perceptum Ecclesiæ parochiali reddatur.

57. De interpretandis privilegiorum verbis

Ut privilegia quæ quibusdam religiosis personis Romana concessit Ecclesia permaneant inconvulsa quædam in eis declaranda duximus ne minus sane intellecta pertrahant ad abusum propter quem merito possint revocari quia privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate.

Sane quibusdam regularibus sedes apostolica indulset ut iis qui eorum fraternitatem assumpserint si forsā Ecclesiā ad quas pertinent a divinis fuerint officiis interdictā ipsos que mori contingat sepultura ecclesiastica non negetur nisi excommunicati vel nominatim fuerint interdicti suos que confratres quos ecclesiarum praelati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos.

Hoc autem de illis confratribus intelligimus qui vel adhuc manentes in sæculo eorum ordini sunt oblati mutato habitu sæculari vel qui eis inter vivos sua bona dederunt retento sibi quandiu in sæculo vixerint usufructu qui tantum sepeliantur apud ipsorum regularium vel aliorum non interdictas ecclesias in quibus elegerint sepulturam ne si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis dissolvatur pariter et vilescat ecclesiastica disciplina.

Certam tamen et ipsi remissionem obtineant ab Apostolica sibi Sede concessam.

Illud etiam pro huiusmodi regularibus est indultum ut si qui fratrum suorum qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates sive collectas in quamlibet civitatem castellum vel vicum advenerint si forte locus ille a divinis sit officiis interdictus in eorum iucundo adventu semel in anno aperiantur Ecclesiā ut exclusis excommunicatis divina ibi officia celebrentur.

Sic intelligi volumus quod in eadem civitate aut castro vel villa una tantum Ecclesia eiusdem ordinis fratribus ut dictum est semel aperiatur in anno.

Quia licet pluraliter dictum sit quod in eorum iucundo adventu aperiantur Ecclesiā non tamen ad ecclesias eiusdem loci divisim sed prædictorum locorum coniunctim sano referendum est intellectu ne si hoc modo singulas eiusdem loci ecclesias visitarent nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti.

Qui vero contra declarationes præscriptas quicquam sibi præsumpserint usurpare gravi subiaceant ultioni.

58. De eodem in favorem episcoporum

Quod nonnullis est religiosis indultum in favorem pontificalis officii ad episcopos extendentes concedimus ut cum commune terræ fuerit interdictum excommunicatis et interdictis exclusis possint quandoque ianuis clausis suppressa voce non pulsatis campanis celebrare officia divina nisi hoc ipsum eis expresse fuerit interdictum.

Verum hoc illis concedimus qui causam aliquam non præstiterint interdicto ne quicquam doli vel fraudis ingesserint tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes.

59. Quod nullus religiosus fideiubeat sine licentia abbatis et conventus

Quod quibusdam religiosis a Sede Apostolica est prohibitum volumus et mandamus ad universos extendi ne quis videlicet religiosus absque abbatis et maioris partis sui capituli licentia pro aliquo fideiubeat vel ab alio pecuniam mutuo accipiat ultra summam communi providentia constitutam.

Alioquin non teneatur conventus pro his aliquatenus respondere nisi forte in utilitatem domus ipsius manifeste constiterit redundasse et qui contra statutum istud venire præsumpserit graviori disciplinæ subdatur.

60. Ut abbates non extendant se ad officium episcopale

Accidentibus ad nos de diversis mundi partibus episcoporum querelis intelleximus graves et grandes quorundam abbatum excessus qui suis finibus non contenti manus ad ea quæ sunt episcopalis dignitatis extendunt de causis matrimonialibus cognoscendo iniungendo publicas pœnitentias concedendo etiam indulgentiarum literas et similia præsумendo unde contingit interdum quod vilescat episcopalis auctoritas apud multos.

Volentes igitur in iis et episcoporum dignitati et abbatum providere saluti præsentis decreto firmiter prohibemus ne quis abbatum ad talia se præsumat extendere si proprium voluerit periculum evitare nisi forte quisquam eorum speciali concessione vel alia legitima causa super huiusmodi valeat se tueri.

61. Ne religiosi accipiant decimas de manu laicali

In Lateranensi concilio noscitur fuisse prohibitum ne quilibet regulares ecclesias seu decimas sine consensu episcoporum de manu præsument recipere laicali nec excommunicatos vel nominatim interdictos admittant aliquatenus ad divina.

Nos autem id fortius inhihentes transgressores condigna curabimus animadversione puniri statuentes nihilominus quatenus in ecclesiis quæ ad ipsos pleno iure non pertinent iuxta eiusdem statuta concilii episcopis instituendos presbyteros repræsentent ut illis de plebis cura respondeant.

Ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem.

Institutos vero remove non audeant episcopis inconsultis.

Sane adicimus ut illos repræsentare procurent quos vel conversatio reddit notos vel commendat probabile testimonium prælatorum.

62. Ne reliquiæ sanctorum ostendantur extra capsam, ne novæ habeantur in veneratione sine Romana Ecclesia

Cum ex eo quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales et eas passim ostendunt christianæ religioni sit detractum sæpius ne detrahatur in posterum præsentis decreto statuimus ut antiquæ reliquiæ amodo extra capsam non ostendantur nec exponantur venales.

Inventas autem de novo nemo publice venerari præsumat nisi prius auctoritate Romani pontificis fuerint approbatæ.

Prælati vero de cætero non permittant illos qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt vanis figmentis aut falsis decipi documentis sicut et in plerisque locis occasione quæstus fieri consuevit.

Eleemosynarum quoque quæstores quorum quidam se alios mentiendo abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt admitti nisi apostolicas vel diœcesani episcopi literas veras exhibeant prohibemus.

Et tunc præter id quod in ipsis continebitur literis nihil populo proponere permittantur.

Formam vero quam communiter talibus Apostolica Sedes indulget duximus exprimendam ut secundum eam diœcesani episcopi suas literas moderentur.

Ea siquidem talis est quoniam ut ait apostolus omnes stabimus ante tribunal Christi recepturi prout in corpore gessimus sive bonum sive malum fuerit oportet nos diem messionis extremæ misericordiæ operibus prævenire ac æternorum intuitu seminare in terris quod reddente Domino cum multiplicato fructu colligere debeamus in cœlis firmam spem fiduciam que tenentes quoniam qui parce seminat parce et metet et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet in vitam æternam.

Cum igitur ad sustentationem fratrum et egenorum ad tale confluentium hospitale propriæ non suppetant facultates universitatem vestram monemus et exhortamur in Domino atque in remissionem vobis iniungimus peccatorum quatenus de bonis a Deo vobis collatis pias eleemosynas et grata eis caritatis subsidia erogetis ut per subventionem vestram ipsorum inopiæ consulatur et vos per hæc et per alia bona quæ Domino inspirante feceritis ad æterna possitis gaudia pervenire.

Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur modesti sint et discreti nec in tabernis aut locis aliis incongruis hospitentur nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas caventes omnino ne falsæ religionis habitum gestent.

Ad hæc quia per indiscretas et superfluas indulgentias quas quidam ecclesiarum prælati facere non verentur et claves Ecclesiæ contemnuntur et pœnitentialis satisfactio enervatur decernimus ut cum dedicatur basilica non extendatur indulgentia ultra annum sive ab uno solo sive a pluribus episcopis dedicetur ac deinde in anniversario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat.

Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literas præcipimus moderari quæ pro quibuslibet causis aliquoties conceduntur cum Romanus Pontifex qui plenitudinem obtinet potestatis hoc in talibus moderamen consueverit observare.

63. De simonia

Sicut pro certo didicimus in plerisque locis et a plurimis personis quasi columbas in templo vendentibus fiunt exactiones et extorsiones turpes et pravæ pro consecrationibus episcoporum benedictionibus abbatum et ordinibus clericorum est que taxatum quantum sit isti vel illi quantum ve alteri vel alii persolvendum et ad cumulum damnationis maioris quidam turpitudinem et pravitatem huiusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore observatam.

Tantum igitur abolere volentes abusum consuetudinem huiusmodi quæ magis dicenda est corruptela penitus reprobamus firmiter statuentes ut pro iis sive conferendis sive collatis nemo aliquid quocumque prætextu exigere ac extorquere præsumat.

Alioquin et qui receperit et qui dederit huiusmodi pretium omnino damnatum cum Giezi et Simone condemnetur.

64. De eadem circa monachos et sanctimonialia

Quoniam simoniaca labes adeo plerasque moniales infecit ut vix aliquas sine pretio recipiant in sorores paupertatis prætextu volentes huiusmodi vitium palliare ne id de cætero fiat penitus prohibemus statuentes ut quæcumque de cætero talem pravitatem commiserit tam recipiens quam recepta sive sit subdita sive prælata sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur in locum arctioris regulæ ad agendum perpetuam pœnitentiam retrudenda.

De his autem quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ ita duximus providendum ut remotæ de monasteriis quæ perperam sunt ingressæ in aliis locis eiusdem ordinis collocentur.

Quod si propter nimiam multitudinem alibi forte nequiverint commode collocari ne forte damnabiliter in sæculo evagentur recipiantur in eodem monasterio dispensative de novo mutatis prioribus locis et inferioribus assignatis.

Hoc etiam circa monachos et alios regulares decernimus observandum.

Verum ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare præcipimus ut diœcesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

65. De eadem circa illicitam pecuniæ extorsionem

Audivimus de quibusdam episcopis quod decedentibus ecclesiarum rectoribus ipsas interdicto subiciunt nec patiuntur aliquos in eisdem institui donec ipsis certa summa pecuniæ persolvatur.

Præterea cum miles aut clericus domum religionis ingreditur vel apud religiosos eligit sepulturam etiam si nihil loco religioso reliquerit difficultates ingerunt et malitias donec aliquid muneris manus contingat eorum.

Cum igitur non solum a malo sed etiam ab omni specie mali sit secundum apostolum abstinendum exactiones huiusmodi penitus inhibemus.

Quod si quis transgressor extiterit exacta duplicata restituat in utilitates locorum in quorum fuerint soluta dispendium fideliter convertenda.

66. De eadem circa cupiditatem clericorum

Ad apostolicam audientiam frequenti relatione pervenit quod quidam clerici pro exequiis mortuorum et benedictionibus nubentium et similibus pecuniam exigunt et extorquent.

Et si forte cupiditati eorum non fuerit satisfactum impedimenta fictitia fraudulenter opponunt.

E vero quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam pia devotione fidelium introductam ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere sub prætextu canonicæ pietatis.

Quapropter et pravas exactiones super his fieri prohibemus et pias consuetudines præcipimus observari statuentes ut libere conferantur ecclesiastica sacramenta sed per episcopum loci veritate cognita compescantur qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.

67. De usuris Iudæorum

Quanto amplius christiana religio ab exactione compescitur usurarum tanto gravius super his Iudæorum perfidia inolecit ita quod brevi tempore christianorum exhauriunt facultates.

Volentes igitur in hac parte prospicere christianis ne a Iudæis immaniter aggraventur synodali decreto statuimus ut si de cætero quocumque prætextu Iudæi a christianis graves et immoderatas usuras extorserint christianorum eis participium subtrahatur donec de immoderato gravamine satisfecerint competenter.

Christiani quoque si opus fuerit per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellantur ab eorum commerciis abstinere.

Principibus autem iniungimus ut propter hoc non sint christianis infesti sed potius a tanto gravamine Iudæos studeant cohibere.

Ac eadem pœna Iudæos decernimus compellendos ad satisfaciendum ecclesiis pro decimis et oblationibus debitis quas a christianis de domibus et possessionibus aliis percipere consueverant antequam ad Iudæos quocumque titulo devenissent ut sic Ecclesiæ conserventur indemnes.

68. Ut Iudæi discernantur a christianis in habitu

In nonnullis provinciis a christianis Iudæos seu Saracenos habitus distinguit diversitas sed in quibusdam sic quædam inolevit confusio ut nulla differentia discernantur.

Unde contingit interdum quod per errorem christiani Iudæorum seu Saracenorum et Iudæi seu Saraceni christianorum mulieribus commisceantur.

Ne igitur tam damnatæ commixtionis excessus per velamentum erroris huiusmodi excusationis ulterius possint habere diffugium statuimus ut tales utriusque sexus in omni christianorum provincia et omni tempore qualitate habitus publice ab aliis populis distinguantur cum etiam per Moysen hoc ipsum legatur eis iniunctum.

In diebus autem lamentationis et dominicæ passionis in publicum minime prodeant eo quod nonnulli ex ipsis talibus diebus sicut accepimus ornatius non erubescunt incedere ac christianis qui sacratissimæ passionis memoriam exhibentes lamentationis signa prætendunt illudere non formidant.

Illud autem districtissime inhibemus ne in contumeliam redemptoris prosilire aliquatenus præsumant.

Et quoniam illius dissimulare non debemus opprobrium qui probra nostra delevit præcipimus præsumptores huiusmodi per principes sæculares condignæ animadversionis adiectione compesci ne crucifixum pro nobis præsumant aliquatenus blasphemare.

69. Ne Iudæi publicis officiis præficiantur

Cum sit nimis absurdum ut Christi blasphemus in christianos vim potestatis exerceat quod super hoc Toletanum concilium provide statuit nos propter transgressorum audaciam in hoc capitulo innovamus prohibentes ne Iudæi officiis publicis præferantur quoniam sub tali prætextu christianis plurimum sunt infesti.

Si quis autem officium eis tale commiserit per provinciale concilium quod singulis præcipimus annis celebrari monitione præmissa districtione qua convenit compescatur.

Officiali vero huiusmodi tamdiu christianorum communio in commerciis et aliis denegetur donec in usus pauperum christianorum secundum providentiam diæcesani episcopi convertatur quicquid fuerit adeptus a christianis occasione officii sic suscepti et officium cum pudore dimittat quod irreverenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad paganos.

70. Ne conversi ad fidem de Iudæis veterem ritum Iudæorum retineant

Quidam sicut accepimus qui ad sacri undam baptismatis voluntarii accesserunt veterem hominem omnino non exuunt ut novum perfectius induant cum prioris ritus reliquias retinentes christianæ religionis decorem tali commixtione confundant.

Cum autem scriptum sit maledictus homo qui terram duabus viis ingreditur et indui vestis non debeat lino lana que contexta statuimus ut tales per prælatos ecclesiarum ab observantia veteris ritus omnimodo compescantur ut quos christianæ religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit salutiferæ coactionis necessitas in eius observatione conservet.

Cum minus malum existat viam domini non agnoscere quam post agnitam retroire.

[71.] **Expediitio pro recuperanda Terra sancta**

Ad liberandam terram sanctam de manibus impiorum ardenti desiderio adspirantes de prudentum virorum consilio qui plene noverant circumstantias temporum et locorum sacro approbante concilio diffinimus ut ita cruce signati se prae parent quod in calendas iunii sequentis post proximum omnes qui disposuerunt transire per mare conveniant in regnum Siciliae.

Alii sicut oportuerit et decuerit apud Brundisium et alii apud Messanam et partes utrobique vicinas ubi et nos personaliter Domino annuente disposuimus tunc adesse quatenus nostro consilio et auxilio exercitus christianus salubriter ordinetur cum benedictione divina et apostolica profecturus.

Ad eundem quoque terminum se studeant prae parare qui proposuerunt per terram proficisci.

Significaturi hoc interim nobis ut eis ad consilium et auxilium legatum idoneum de nostro latere concedamus.

Sacerdotes autem et alii clerici qui fuerint in exercitu christiano tam subditi quam praelati orationi et exhortationi diligenter insistant docentes eos verbo pariter et exemplo ut timorem et amorem semper habeant divinum ante oculos ne quid dicant aut faciant quod divinam maiestatem offendant.

Et si aliquando lapsi fuerint in peccatum per veram poenitentiam mox resurgant gerentes humilitatem cordis et corporis et tam in victu quam in vestitu mediocritatem servantes dissensiones et aemulationes omnino vitando rancore ac livore a se penitus relegatis ut sic spiritualibus et materialibus armis muniti adversus hostes fidei securius praelentur non de sua praesumentes potentia sed de divina virtute sperantes.

Ipsis autem clericis indulgemus ut beneficia sua integre percipiant per triennium ac si essent in ecclesiis residentes et si necesse fuerit ea per idem tempus pignori valeant obligare.

Ne igitur hoc sanctum propositum impediri vel retardari contingat universis ecclesiarum praelatis districte praecipimus ut singuli per loca sua illos qui signum crucis deposuerunt resumere ac tam ipsos quam alios cruce signatos et quos adhuc signari contigerit ad reddendum vota sua Domino diligenter moneant et inducant et si necesse fuerit per excommunicationis in personas et interdicti sententias in terras eorum omni tergiversatione cessante compellant illis dumtaxat exceptis quibus tale impedimentum occurrerit propter quod secundum Sedis Apostolicae providentiam votum eorum commutari debeat merito vel differri.

Ad hæc ne quid in negotio Iesu Christi de contingentibus omittatur volumus et mandamus ut patriarchæ archiepiscopi episcopi abbates et alii qui curam obtinent animarum studiose proponant sibi commissis verbum crucis obsecrantes per patrem et filium et spiritum sanctum unum solum verum æternum Deum reges duces principes marchiones comites et barones alios que magnates necnon communionem civitatum villarum oppidorum ut qui personaliter non accesserint in subsidium terræ sanctæ competentem conferant numerum bellatorum cum expensis ad triennium necessariis secundum proprias facultates in remissionem peccatorum suorum prout in generalibus literis est expressum et ad maiorem cautelam etiam inferius exprimetur.

Huius remissionis volumus esse participes non solum eos qui naves proprias exhibent sed etiam illos qui propter hoc opus naves studuerint fabricare.

Renuentibus autem si qui forte tam ingrati fuerint Domino Deo nostro ex parte apostolica firmiter protestemur ut sciant se super hoc nobis in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice responsuros prius tamen considerantes qua conscientia qua ve securitate confiteri poterunt coram unigenito Dei filio Iesu Christo cui omnia Pater dedit in manus si ei pro peccatoribus crucifixo servire renuerint in hoc negotio quasi proprie sibi proprio cuius munere vivunt cuius beneficio sustentantur quin etiam cuius sanguine sunt redempti.

Ne vero in humeros hominum onera gravia et importabilia imponere videamur quæ digito nostro movere nolimus similes illis qui dicunt utique sed non faciunt ecce nos de his quæ ultra necessaria et moderatas expensas potuimus reservare triginta milia librarum in hoc opus concedimus et donamus præter navigium quod cruce signatis de urbe atque vicinis partibus conferimus assignaturi nihilominus ad hoc ipsum tria millia marcarum argenti quæ apud nos de quorundam fidelium elemosynis remanserunt aliis in necessitates et utilitates prædictæ terræ per manus felicis memoriæ abbatis hierosolymitani patriarchæ ac magistrorum templi et hospitalis fideliter distributis.

Cupientes autem alios ecclesiarum prælatos necnon clericos universos et in merito et in præmio habere participes et consortes ex communi concilii approbatione statuimus ut omnes omnino clerici tam subditi quam prælati vigesimam partem ecclesiasticorum proventuum usque ad triennium conferant in subsidium terræ sanctæ per manus eorum qui ad hoc apostolica fuerint providentia ordinati.

Quibusdam dumtaxat religiosis exceptis ab hac prætaxatione merito eximendis illis similiter qui assumpto vel assumendo crucis signaculo sunt personaliter profecturi.

Nos autem et fratres nostri sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales plenarie decimam persolvemus sciant que se omnes ad hoc fideliter observandum per excommunicationis sententiam obligatos ita quod illi qui super hoc fraudem scienter commiserint sententiam excommunicationis incurrant.

Sane quia iusto iudicio cœlestis imperatoris obsequiis inhærentes speciali decet prærogativa gaudere cum tempus proficiscendi annum excedat in modico cruce signati vel a collectis vel talliis aliis que gravaminibus sint immunes quorum personas et bona post crucem assumptam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus.

Statuentes ut sub archiepiscoporum episcoporum ac omnium prælatorum Ecclesiæ defensione consistant propriis nihilominus protectoribus ad hoc specialiter deputandis ita ut donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur integra maneat et quieta.

Et si quisquam contra præsumpserit per censuram ecclesiasticam compescatur.

Si qui vero proficiscentium illuc ad præstandas usuras iuramento tenentur adstricti creditores eorum ut remittant eis præstitum iuramentum et ab usurarum exactione desistant eadem præcipimus districtione compelli.

Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem cœgerit usurarum eum ad restitutionem earum simili cogi animadversione mandamus.

Iudæos vero ad remittendas usuras per sæcularem compelli præcipimus potestatem et donec illas remiserint ab universis Christi fidelibus per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur.

His autem qui Iudæis debita solvere nequeunt in præsentem sic principes sæculares utili dilatione provideant quod post iter arreptum usquequo de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur usurarum incommoda non incurrant compulsis Iudæis proventus pignorum quos interim ipsi perceperint in sortem expensis deductis necessariis computare.

Cum huiusmodi beneficium non multum videatur habere dispendii quod solutionem sic prorogat quod debitum non absorbet.

Porro ecclesiarum prælati qui in exhibenda iustitia cruce signatis et eorum familiis negligentes exstiterint sciant se graviter puniendos.

Cæterum quia cursarii et piratæ nimium impediunt subsidium terræ sanctæ capiendo et expoliando transeuntes ad illam et redeuntes ab ipsa nos speciales adiutores et fautores eorum excommunicationis vinculo innodamus sub interminatione anathematis inhibentes ne quis cum eis scienter communicet aliquo venditionis vel emptionis contractu et iniungentes rectoribus civitatum et locorum suorum ut eos ab hac iniquitate revocent et compescant.

Alioquin quia nolle perturbare perversos nihil aliud est quam fovere nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obviare in personas et terras eorum per ecclesiarum prælatos severitatem ecclesiasticam volumus et præcipimus exerceri.

Excommunicamus præterea et anathematizamus illos falsos et impios christianos qui contra ipsum Christum et populum christianum Saracenis arma ferrum et lignamina deferunt galearum.

Eos etiam qui galeas eis vendunt vel naves qui que in piraticis Saracenorum navibus curam gubernationis exercent vel in machinis aut quibuslibet aliis aliquod eis impendunt consilium vel auxilium in dispendium terræ sanctæ ipsarum rerum suarum privatione mulctari et capientium servos fore censemus.

Præcipientes ut per omnes urbes maritimas diebus dominicis et festivis huiusmodi sententia innovetur et talibus gremium non aperiatur Ecclesiæ nisi totum quod ex substantia tam damnata perceperint et tantundem de sua in subsidium prædictæ terræ transmiserint ut æquo iudicio in quo deliquerint puniantur.

Quod si forte solvendo non fuerint alias sic reatus talium castigetur quod in pœna ipsorum aliis interdicatorum audacia similia præsumendi. Prohibemus insuper omnibus christianis et sub anathemate interdiciamus ne in terras Saracenorum qui partes orientales inhabitant usque ad quadriennium transmittant aut transvehant naves suas ut per hoc volentibus transfretare in subsidium terræ sanctæ maior navigii copia præparetur et Saracenis prædictis subtrahatur auxilium quod eis consuevit ex hoc non modicum provenire.

Licet autem torneamenta sint in diversis conciliis sub certa pœna generaliter interdicta quia tamen hoc tempore crucis negotium per ea plurimum impeditur nos illa sub pœna excommunicationis firmiter prohibemus usque ad triennium exerceri.

Quia vero ad hoc negotium exequendum est permaxime necessarium ut principes populi christiani adinvicem pacem observent sancta universali synodo suadente statuimus ut saltem per quadriennium in toto orbe christiano servetur pax generaliter ita quod per ecclesiarum prælatos discordantes reducantur ad plenam pacem aut firmam treguam inviolabiliter observandam.

Et qui acquiescere forte contempserint per excommunicationem in personas et interdictum in terras arctissime compellantur nisi tanta fuerit iniuriarum malitia quod ipsi tali non debeant pace gaudere.

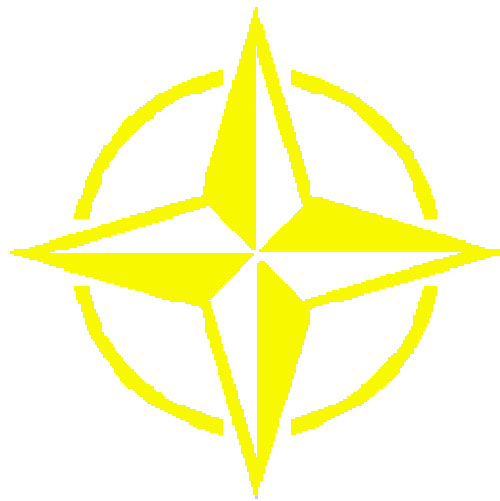
Quod si forte censuram ecclesiasticam vilipenderint poterunt non immerito formidare ne per auctoritatem Ecclesiæ circa eos tanquam perturbatores negotii crucifixi sæcularis potentia inducatur.

Nos igitur omnipotentis Dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi ex illa quam nobis licet indigne Deus ligandi atque solvendi contulit potestate omnibus qui laborem propriis personis subierint et expensis plenam suorum peccaminum de quibus liberaliter fuerint corde contriti et ore confessi veniam indulgemus et in retributione iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum.

Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint sed in suis dumtaxat expensis iuxta facultatem et qualitatem suam viros idoneos destinarint et illis similiter qui licet in alienis expensis in propriis tamen personis accesserint plenam suorum concedimus veniam peccatorum.

Huius quoque remissionis volumus et concedimus esse participes iuxta qualitatem subsidii et devotionis affectum omnes qui ad subventionem ipsius terræ de bonis suis congrue ministrabant aut consilium et auxilium impenderint opportunum.

Omnibus etiam pie proficiscentibus in hoc opere communi universalis synodus omnium beneficiorum suorum suffragium impartitur ut eis digne proficiat ad salutem.

<http://www.internetsv.info>

email@internetsv.info